

Азарова А. А. – здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ, ЯКИЙ ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВО ПОВІДОМЛЯЄ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ

Вивчення особи злочинця має важливе місце в кримінологічній характеристиці злочинності. Виділення окремих характеристик злочинця дає змогу визначити найбільш ефективні заходи запобігання злочинам. Повною мірою це стосується і розроблення системи запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Варто додати, що останніми роками загострилася проблема збільшення кількості таких злочинів та зростання матеріальної шкоди від них.

Особа злочинця – це один із найважливіших структурних елементів кримінологічної характеристики завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності. Кримінологічне вивчення особи злочинця не може бути повним без обліку та оцінки конкретних соціально-демографічних особливостей осіб, які вчинили цей злочин (передусім, стать і вік). Узагальнення та аналіз судово-слідчої практики показує, що злочини цієї категорії в 4 рази частіше вчиняють чоловіки. Більшість суб'єктів злочину мають вищу або незакінчену вищу освіту. Серед них переважають особи віком 16–30 років. Це зумовлено соціальними факторами, які детермінують поведінку чоловіків і жінок.

Так, у лютому 2016 р. Київська місцева прокуратура № 4 направила до суду обвинувальний акт щодо 21-річного уродженця Кіровоградської області, який восени 2015 р. повідомив про фальшиве мінування станції метро «Дарниця». Він з власного мобільного телефону звернувся на спецлінію «102» і повідомив неправдиву інформацію про закладену на вказаній станції метрополітену вибухівку. Під час обстеження

станції жодних вибухонебезпечних предметів або речовин виявлено не було. Таким чином, правоохоронні органи почали шукати зловмисника-жартівника. До того ж, виявилось, що цю особу раніше вже було притягнуто до кримінальної відповідальності за крадіжку [1].

Варто додати, що узагальнені відомості про осіб, які вчиняють такі злочини, відображають ознаки більшості з них. Ці відомості можуть суттєво різнитися. Так, у травні 2016 р. в м. Харків було затримано 62-річну місцеву мешканку, яка повідомила про мінування шести станцій харківського метрополітену. В її неправдивому повідомленні було згадано лише ті станції метро, назви яких підлягали зміненню у зв'язку з декомунізацією, а сама зловмисниця-пенсіонерка таким чином висловлювала свій протест проти таких дій [2].

Розглянуті соціально-демографічні характеристики осіб, які повідомили завідомо неправдиву інформацію про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності, тісно взаємопов'язані з їхніми психологічними якостями. Психічні властивості, що визначають характер людини, є індивідуальними, вони відрізняються сталістю і тому виявляються в діях, вчинках і поведінці особи. Такі особи переважно характеризуються безвольністю, брехливістю. Вони прагнуть до діяльності, яка не вимагає великих витрат енергії й зусиль, що позначається на виборі способу вчинення злочину. Ці особи схильні до хуліганських дій. Деякі злочинці легко піддаються сторонньому впливу, що іноді стає причиною групової злочинності.

Центральними в структурі способу вчинення злочину є дії злочинця безпосередньо з доведення інформації про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності адресата. Для поширення таких повідомлень зловмисники часто використовують електронну пошту. Аналіз статистики свідчить, що в 100 % випадків завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності йдеться про підготовлений вибух [3, с. 63]. Варто додати, що значущою для визначення мотивів учинення злочину і пошуку злочинця в

повідомленні є інформація про місце, де готується вибух, тобто про об'єкт, що піддається загрозі.

Мотив і мета вчинення злочину дає змогу говорити про наявність у злочинця зацікавленості в спостереженні наслідків власного злочинного діяння: порушення нормальної діяльності або відпочинку громадян, проведення правоохоронними органами пошукових і евакуаційно-загороджувальних заходів тощо. Складовою обстановки вчинення аналізованих злочинів є час їх учинення. Неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності найчастіше надходять у денний час: в період з 8⁰⁰ до 14⁰⁰ години – 46 % повідомлень, а з 14⁰⁰ до 18⁰⁰ – 27 % [3, с. 64].

Отже, найбільш поширеною метою «мінування» навчальних закладів і промислових підприємств є зрив навчального або виробничого процесу. Також навчальні заклади і промислові підприємства можуть піддаватися загрозі вибуху, хоча й меншою мірою, з метою помсти вчителям, директору, керівництву за «незаслужені» оцінки, «несправедливе» відрядження, звільнення, не виплату зарплати тощо. Житлові будинки найчастіше піддаються загрозі «вибуху» задля порушення спокою громадян, залякування конкретної людини, з хуліганських мотивів, а також через помсту, ревності або заздрість. Причому такий мотив, як помста, за спрямованістю може бути знеособленим (помста владі, суспільству, будь-якій організації) та особистим (помста конкретній людині).

Загрози вибуху об'єктів торгівлі, складських або офісних приміщень найчастіше виникають через комерційне суперництво і мають на меті завдати шкоди конкурентам або залякати об'єкт вимагання. Вокзали, аеропорти або конкретний поїзд, літак часто стають об'єктами погроз «вибуху» з метою затримати своєчасне відправлення транспорту. Суб'єктами таких повідомлень можуть стати пасажери, які запізнюються, а мотивом слугує бажання встигнути на конкретний рейс. Проте зазначені об'єкти можуть «мінуватися» і з корисливих мотивів. Також наявні випадки загрози вибуху вокзалів, аеропортів з мотивів помсти. Завідомо неправдиві повідомлення про загрозу вибуху можуть стосуватись будівель, приміщень органів державної влади і місцевого самоврядування. Причиною таких

повідомлень найчастіше є помста за неправомірні дії або бездіяльність представників цих органів, низький рівень життя населення тощо. До того ж, зазначені злочини можуть вчинятися з мотивів політичної, расової або національної ворожнечі [3, с. 65].

Таким чином, останніми роками активно збільшується кількість зареєстрованих неправдивих повідомлень про загрозу безпеки громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Зважаючи на розвиток комп'ютерних технологій, з'являються нові способи їх вчинення та приховування. Особа, яка вчиняє аналізований злочин, частіше чоловік зі схильністю до хуліганських дій, який легко піддається впливу. Характеристика особи злочинця залежить від мотиву вчинення злочину. Отже, нині виникла нагальна потреба в розробленні якісно нової системи запобігання, розкриття та розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, яка б протидіяла розповсюдженню цих злочинів та стабілізувала ситуацію в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Мешканця Кіровоградщини судитимуть за фейкові мінування метро Києва [Електронний ресурс] // Веб-сайт новин «Gre4ka» : [сайт]. – Режим доступу: <http://gre4ka.info/suspilstvo/24501-meshkantsia-kirovohradshchyny-sudytymut-za-feikovi-minuvannia-metro-kyieva>. – Назва з екрана.

2. Мінування харківського метро виявилось помстою комуністки [Електронний ресурс] // Патріоти України : [сайт]. – Режим доступу: <http://patrioty.org.ua/society/u-metri-bimba-minuvannia-stantsii-kharkivskoho-metro-vyiavylosia-pomstoiu-komunistky-119546.html>. – Назва з екрана.

3. Скоморохов О. Н. Особенности криминалистической характеристики заведомо ложного сообщения об акте терроризма посредством сети Интернет / О. Н. Скоморохов, Е. В. Чиненов // Проблемы правоохранительной деятельности. – 2013. – № 1. – С. 61–66.